

Kodanikuühendus EESTI METSA ABIKS

abi@eestimetsaabiks.ee

5.10.2021

Keskkonnaministeerium
Narva mnt 7, 15172 Tallinn
keskkonnaministeerium@envir.ee

Eesti Metsa Abiks kommentaarid ja ettepanekud metsanduse arengukava 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise ja muude oluliste mõjude strateegilise hindamise programmile

Esitame kodanikuühenduse Eesti Metsa Abiks ettepanekud MAK2030 KSH ja muude oluliste mõjude strateegilise hindamise programmile. Palume, et kõigile meie ettepanekutele antaks Keskkonnaministeeriumi poolt ka tagasisidet, kas nendega arvestatakse, ja kui, siis millisel määral, kui aga mitte, siis millisel põhjusel.

Metsade kaitse eri aspekte reguleeritakse peamiselt metsaseaduse ja looduskaitseadusega. Metsaseaduse põhieesmärgiks on tagada metsa kui ökosüsteemi kaitse ja säästev majandamine. Nende täitmiseks on metsade majandamisele kehtestatud piirangud ja nõuded, näiteks lageraietel pindalale ja säilikuude hulgale. Samuti on reguleeritud vääriselupaikade kaitse, mis paraku toimib senini siiski vaid riigimetsades. Seega peab metsaseadus tagama nii metsade elustiku mitmekesisuse kui ka võimalused metsa ökonoomseks majandamiseks ja kaitseks. Metsa looduskaitse Eestis tugineb aga eelkõige looduskaitseadusele, mille järgi looduskaitse tähtsaim põhimõte on looduse säilitamise seisukohalt oluliste alade kasutamise piiramine. Praeguseks on kaitse alla võetud 25,6% metsamaast ning sellel alal on seatud rangem või leebem kaitseréžiim. Siiski nähakse vajadust võtta kaitse alla rohkem vanu metsi ja metsaelupaigatüüpe ning parandada range kaitse all olevate metsamaade tüüpoloogilist esinduslikkust. (lk. 11)

- Juhime tähelepanu, et lisaks vajadusele “*võtta kaitse alla rohkem vanu metsi ja metsaelupaigatüüpe ning parandada range kaitse all olevate metsamaade tüpoloogilist esinduslikkust*” eksisteerib meil ka vajadus karmistada piiranguvööndite kaitseriiki seal, kus eeskirjad on leebemaks muudetud (ntks uuendusraiate lubamise jms näol) nii, et see hakkab kahjustama alade kaitse-eesmärke ja erinevate elupaigatüüpide ning -koosluste säilimist.
- Teeme ettepaneku lisada käesoleva lõigu lõppu selgitav lause: “***Samuti tuleb korrigeerida piiranguvööndite kaitseriiki seal, kus kaitse-eeskirjad on leebemaks muudetud (ntks uuendusraiate lubamise, raieliikide seadusliku definitsiooni muutuste jms näol) nii, et see hakkab kahjustama alade kaitse-eesmärke ja erinevate elupaigatüüpide ning -koosluste säilimist.***”

Lisaks raieviiside valikule aitab elurikkust säilitada raiete ajaline planeerimine – kevadine raierahu, mis praegu kehtib vaid riigimetsades, on oluline nii metsalinnustikule kui ka muule elustikule. (lk.11)

- Juhime tähelepanu, et riigimetsades kehtib vaid osaline raierahu, kuna praegu võib tekstist jääda ekslik mulje, nagu kehtiks RMK hallatavates metsades täielik “*kevadine raierahu*”. RMK peetav kevadsuvine raierahu kestab alates 15. aprillist kuni 15. juunini, samas kui Eesti Ornitoloogiaühing soovib pidada raierahu vähemalt 15. juulini: <https://www.eramets.ee/metsandusuudised/riigimetsas-algas-raierahu-keskkonnaminister-kutsub-ka-erametsaomanikke-uhinema/>
- Seepärast teeme ettepaneku faktilise täpsuse saavutamiseks korrigeerida lauseosa “*kevadine raierahu, mis praegu kehtib vaid riigimetsades*” vastavaks: “*kevadine raierahu, mis praegu kehtib **lühendatud kujul** vaid riigimetsades*”.

Teoreetilise analüüsi põhjal on tulususe tõstmiseks ja metsakahjustuste vältimiseks (eriti kuusikutes) soovitatud kohati kasutada lühemaid raieringe. Nende rakendamisel on aga veelgi raskem tagada metsade ökoloogilist funktsiooni ja seega nende tasuvus väheneb ökoloogilisse funktsiooni investeerimise arvelt. Siiski on mitmed simulatsiooniuuringud leidnud, et intensiivistamine koos kaitsealade pindala suurendamisega võib anda nii kõdupuidu ja teiste loodusemetsaliikide kui ka puidutootlikkuse jaoks positiivse tulemuse. Eestis pole sellist analüüsi tehtud ja seepärast pole teada, milline peaks olema kaitsealade pindala ja intensiivistamisest tõusev lisatulu, et süsteem oleks jätkusuutlik. (lk 15)

- Juhime tähelepanu, et eelnev lõik, mis lõpetab ühtlasi peatüki “*4.2 Raied ja ökoloogilised väärtused*”, on teravas vastuolus peatüki ülejäänud sisuga lehekülgedel 13-15. Selgusetuks jääb, kuidas saab metsaraieid intensiivistada koos kaitsealade pindala suurendamisega, kasvatades niimoodi liigilist mitmekesisust, kui probleem on selles, et me oleme juba liiga palju vanu metsi maha raiunud. Selle asemel, et vanade metsade raiet veelgi intensiivistada, tuleb keskenduda nende kaitse alla võtmisele, muidu ei ole lihtsalt võimalik seatud eesmärki saavutada. Kui seda eesmärki soovitakse saavutada niimoodi,

et juba raiutud noorendikele soovitakse rajada eriti väikese raieringiga nõ põllumajandusliku puidutootmise funktsiooniga puistud, mis muid metsa funktsioone enam ei täida, siis tuleks see idee selgemalt välja kirjutada. Selge on aga see, et metsaraie intensiivistamisest tõusev rahaline tulu ei saa kuidagi kompenseerida looduskeskkonna kahjustamist ega muuta süsteemi ökoloogilises mõttes jätkusuutlikumaks“.

- Seepärast teeme ettepaneku **eemaldada** viimane lauseosa: “*ja seepärast pole teada, milline peaks olema kaitsealade pindala ja intensiivistamisest tõusev lisatulu, et süsteem oleks jätkusuutlik.*”

Loomeinimestes äratavad huvi ja pakuvad esteetilist naudingut metsad, kus ei ole märgata häiringut tekitavat inimtegevust. Loovisik tunneb seost ja lisab kontseptsiooni. (lk 17)

- Minu kui Eesti Metsa Abiks pikaajase koordinaatori kogemuse kohaselt on nende inimeste hulgas, kellele “*pakuvad esteetilist naudingut metsad, kus ei ole märgata häiringut tekitavat inimtegevust*”, kõikvõimalike elualade ja nn ühiskondlike klasside esindajaid.
- Seetõttu palume selguse ja täpsuse huvides asendada termini “*loomeinimesed*” fraasiga “*osad inimesed*”: “**Osades inimestes äratavad huvi[...]**”

Kohaliku kultuuripärandi säilitamisel on mõju ka rahvusvahelistele suhetele. Eesti on 2006. aastal liitunud UNESCO vaimse kultuuripärandi kaitse konventsiooniga ja sellest tulenevalt on riigil kohustus kaitsta elavaid kultuurinähtusi. Näiteks ristide lõikamine puusse Lõuna-Eesti matusekombestiku osana, kui elav traditsioon, on kantud Eesti vaimse kultuuripärandi nimistusse. Selle unikaalse traditsiooni jätkamise eeldus on ristimetsade olemasolu. Metsade olukord paljudes looduslikes (püha)paikades on aga selgelt seda kultuurilist funktsiooni häiriv või takistav. Looduslike pühapaikade kaitsmist pärsib see, et lõpule on viimata nende uurimine (kaardistamine) ning puudub selgus, millised neist on mälestus möödunud aegadest, millised endiselt kohad, mida kasutatakse usulisteks toiminguteks. (lk 18-19)

- Juhime tähelepanu, et lause “*metsade olukord paljudes looduslikes (püha)paikades on aga selgelt seda kultuurilist funktsiooni häiriv või takistav*” on hetkel äärmiselt raskesti arusaadav. Kuna selle lause juures viidatakse allikana looduslike pühapaikade uurija Ahto Kaasiku 2017. aastal valminud uurimustööle “*Rüüstatud pühapaigad*”, siis eeldame, et viidatakse tõsiasjale, et paljudes teadlastele teadaolevates looduslikes pühapaikades toimub metsamajanduslik tegevus, mis hävitab rahvusvahelise kultuurilise tähtsusega pärandit, mille olemasolu eelduseks on nõ pühad kombed ja talitused, tänu millele on neid alasid paljude põlvkondade abil sadu ja mõnikord isegi tuhandeid aastaid igasugusest majandustegevusest ja inimese sekkumisest puutumatuna hoitud. Seega pole looduslike pühapaikade kultuurilise funktsiooni häirimise ja takistamise põhjuseks mitte metsade olukord, vaid olukord meie metsanduspoliitikas ja -majanduses, mille tõttu isegi teadaolevad looduslikud pühapaigad on kaitseta ning võivad hävida seaduslikult lubatava majandustegevuse käigus.

- Seetõttu teeme ettepaneku asendada fraas “*metsade olukord*” selles lauses fraasiga “*metsade majandamine paljudes looduslikes (püha)paikades on aga selgelt seda kultuurilist funktsiooni häiriv või takistav*”.

4.5 Metsade roll süsinikuringes / Metsad on olulised süsiniku (C) sidujad ja seeläbi kliimamuutuste tasakaalustajad ning seetõttu tuleb metsade majandamisel arvestada tegevuste planeerimisel võimalike mõjudega nende süsiniku bilansile. (lk 19)

- Juhime tähelepanu, et metsadel pole oluline roll mitte ainult süsinikuringes, vaid ka süsiniku talletamises, ning lisaks sellele, et metsad on olulised süsiniku sidujad, on nad ka olulised süsiniku talletajad ja hoidjad.
- Seepärast palume faktilise korrektsuse saavutamiseks lisada pealkirja fraas “*ja - talletamises*”: “*4.5 Metsade roll süsinikuringes ja süsiniku talletamises*”.
- Faktilise korrektsuse saavutamiseks tuleb metsade roll süsiniku talletajatena ära märkida ka peatüki avalauses: “*Metsad on olulised süsiniku (C) sidujad ning talletajad ja seeläbi[...]*”.

Ka Rootsi uuring näitab, et inimesed eelistavad erivanuselist leht-okas segametsa mõõduka määra kõdupuiduga. Eesti riigimetsa puhke- ja kaitsealasid külastavad inimesed on üldiselt metsa seisukorraga rahul. (lk 23)

- Juhime tähelepanu, et seoses Rootsi ja Eesti uuringute kõrvutamise tuleks selguse huvides lisada, et parema arusaamise nimel oleks vaja ka Eestis uuringut, kus käsitletakse, missugused metsad eestlastele rohkem meeldivad – kas majandatud noorendikud või mitmerindelised, erilmeliste puude ja liikidega nõ metsikumad metsad.
- Seepärast teeme ettepaneku lisada käesolevate lausete lõppu ettepanek lisauuringu tegemiseks: “*Lisaks puhke- ja kaitsealade külastamise rahuloluuuringule maksaks rootslaste eeskujul uurida ka seda, milliseid metsasid (mitme- või üherindelisi, rohkema või vähema kõdupuiduhulgaga jne) inimesed puhkemetsadena eelistaksid.*”

Kogukondade teavitamisega on tegelenud RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaaladel, kus kaasatakse huvilisi metsade majandamisse riigiettevõttes kujunenud menetluskorra alusel. (lk 27)

- On tõsi, et RMK on tegelenud kogukondade teavitamise ja kaasamisega kõrgendatud avaliku huviga metsaalade majandamisel, aga samas peab möönma sedagi, et väga suur osa kaasamisprotsessides osalevatest kogukondadest on protsessi läbi viimisega endiselt rahulolematud. Kohalikud elanikud leiavad liigagi sageli, et RMK tegeleb näilise kaasamisega, surudes kohalikule kogukonnale peale lageraieid ja intensiivset metsamajandust ka siis, kui kogukond on sellele vastu ning toob intensiivsest metsade majandamisest hoidumiseks ka mõistlikud argumendid. Nendele tendentsidele on

osutatud ka kõrgendatud avaliku huviga alade esindajate ühispoordumises:

<https://looduskalender.ee/n/es/node/5421>

- Seepärast palume faktitäpsuse ja selguse huvides lisada selle lause lõppu veel üks lause: *“Kogukondade teavitamisega on tegelenud RMK kõrgendatud avaliku huviga metsaaladel, kus kaasatakse huvilisi metsade majandamisse riigiettevõttes kujunenud menetluskorra alusel. Teisalt leiavad mitmete kogukondade esindajad, et RMK kaasamisprotsess töötab kohalike elanike kahjuks, arvestamata lageraiete vastaste argumentidega ja surudes läbi intensiivmetsanduslikke plaane kohalike elanike avalikes kasutuses olevates metsades.”*

MAK soosib edendama puidu siseriiklikku maksimaalset töötlemist. Kuna puitbiomassi jätkusuutlik kogus on piiratud, määratleb MAK selle kasutamise prioriteetid. Näiteks väärindatakse Eestis vähe paberipuitu, millest suurem osa töötlemata eksporditakse. Veelgi märkimisväärsem kogus raiemahust (raidmed, küttepuit ja puidutöötlemise jäägid, lisaks raiemahus mitte kajastuvad raiejääk (sh oksad) ja hake mittemetsamaalt) aga rakendatakse peamiselt madalal väärindusastmel taastuenergia toodeteks. Kuigi mingit osa puidutöötlemise jääke saab kasutada plaaditööstuses või paberitselluloosi tegemisel, siis mitmetel põhjustel on see väga piiratud. Seega on Eestis olemas biomass, mida saaks keemiliste, termomehhaaniliste või biotehnoloogiliste meetoditega töödelda suurema väärtusega toodeteks. (lk 29-30)

- Juhime tähelepanu, et hetkel lähtub käesoleva lõigu lõpulauseks olev järeldus *“seega on Eestis olemas biomass, mida saaks keemiliste, termomehhaaniliste või biotehnoloogiliste meetoditega töödelda suurema väärtusega toodeteks”* ekslikust järeldusest, et meie praegused raiemahud on ühiskondlikult, ökoloogiliselt, sotsiaalselt ja ka majanduslikult jätkusuutlikud ja vastuvõetavad, kuna viidatud biomass jääb järele praeguseid raiemahtusid arvestades. Seega lähtub väide, et Eestis on olemas selline biomass, mida suuremate *“keemiliste, termomehhaaniliste või biotehnoloogiliste meetoditega töödelda”* eeldusest, nagu jääks meie raiemahud uue arengukavaga üldjoontes samale tasemele nagu need seni on olnud. Leiame, et tegemist on ennatliku järeldusega, mis pole veel ei KSH ega MAK2030 lõpliku valmimise kujul kinnitust leidnud.
- Seepärast teeme ettepaneku täiendada käesoleva lõigu viimast lauset sõnadega **“praeguste raiemahtude juures”** ning lisada sellele selgituseks täpsustus tulevaste raiemahtude ebaselguse kohta: *“Seega on Eestis praeguste raiemahtude juures olemas biomass, mida saaks keemiliste, termomehhaaniliste või biotehnoloogiliste meetoditega töödelda suurema väärtusega toodeteks. Teisalt on ühiskonnas nii inimeste kui osade teadlaste poolt tõstatatud tõsine kahtlus, et seniste raiemahtude püsimine ei ole metsade ökoloogiliste, sotsiaalsete, kultuuriliste ja majanduslike hüvede säilimist arvestades võimalik. Seepärast on ka ennustatav, et peale jätkusuutlike raiemahtude kehtestamist ei teki enam varasega võrreldavat biomassi ülejääki.”*

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Linda-Mari Väli
MTÜ Eesti Metsa Abiks
juhatuse liige